

Opinion piece, appeared in De Tijd, 20 September 2013

Evens, T. (2013, 20 September 2013). Mediaconcentratie is wel degelijk een gevaar voor pluralisme en diversiteit, *De Tijd*.

Also see

[http://www.tijd.be/opinie/analyse/Mediaconcentratie is wel degelijk een gevaar voor pluralisme en diversiteit.9401736-2336.art](http://www.tijd.be/opinie/analyse/Mediaconcentratie_is_wel_degelijk_een_gevaar_voor_pluralisme_en_diversiteit.9401736-2336.art) and
[http://www.mediakritiek.be/blog/2013/09/mediaconcentratie is wel degelijk een gevaar voor pluralisme en diversiteit.html?7addda05552ee45fa3404584d-aaa7faa2c51c9f2=ra717g56e7f0h3t58jagn6nun5](http://www.mediakritiek.be/blog/2013/09/mediaconcentratie_is_wel_degelijk_een_gevaar_voor_pluralisme_en_diversiteit.html?7addda05552ee45fa3404584d-aaa7faa2c51c9f2=ra717g56e7f0h3t58jagn6nun5)

Mediaconcentratie is wel degelijk een gevaar voor pluralisme en diversiteit

Tom Evens, Senior onderzoeker iMinds-MICT, Universiteit Gent

Eind juni kondigden Concentra en Corelio aan dat ze hun kranten- en digitale activiteiten zullen bundelen in 'Het Mediahuis'. Op die manier zou de grootste krantenuitgever van Vlaanderen ontstaan. Het ambitieuze initiatief, zo werd door een aantal beleidsmakers en experts benadrukt, zal geen kwalijke gevolgen hebben voor het pluralisme en de diversiteit in het Vlaamse perslandschap. Redacties blijven immers onafhankelijk werken. De fusie is er vooral op gericht om de krimpende uitgeversmarkt het hoofd te bieden en de vereiste schaalgrootte te creëren.

De Belgische mededingingsautoriteit kondigde recent haar voornemen aan de aangekondigde fusie verder te willen onderzoeken. De auditeur-generaal heeft ernstige twijfels bij de toelaatbaarheid. Het valt af te wachten tot welk standpunt het College voor de Mededinging zal komen. Maar ik hoop dat het College niet volledig meegaat in de idee dat deze fusie – die *de facto* leidt tot een mediasector met twee grote bedrijven (i.e. Het Mediahuis, gerelateerd ook aan VIER en VIJF, en De Persgroep, samen met Roularta mede-eigenaar van VMMA) – economisch noodzakelijk is en geen bedreiging vormt voor het pluralisme en de diversiteit in de Vlaamse mediasector.

Wat betreft de economische noodzakelijkheid van de aangekondigde structurele samenwerking kan ik vrij kort zijn. Uiteraard is schaalvergroting belangrijk. Zeker in een mondiale context zijn concentratiebewegingen begrijpelijk. Kanttekening hierbij: er wordt vaak gezegd dat de Vlaamse markt te klein is om schaalvoordelen te creëren en dit zou dan fusies noodzakelijk maken. Onderzoek wijst echter uit dat concentratie in grote markten niet bepaald minder is dan in kleine markten. De grootte van de markt wordt vaak aangehaald als motivatie om activiteiten te fusioneren, maar is niet per definitie de allesbepalende factor. Ook de verwijzingen naar de dalende verkoopcijfers van de schrijvende pers zijn weinig overtuigend. Met synergiën kan je de huidige cijfers misschien tijdelijk opkrikken, maar het biedt geen langetermijnoplossing voor de uitdagingen waarmee de schrijvende pers geconfronteerd wordt. De tanende cijfers van kranten die zowel in binnen- als buitenland in grote groepen geïntegreerd zijn, tonen dit aan. Omschakeling naar digitale nieuwsactiviteiten, ontwikkeld vanuit al dan niet gezamenlijke innovatietracks (en hiervoor hoef je niet noodzakelijk te fuseren), vormt de enige, maar lastige, uitweg voor de uitgeversindustrie.

De economische wenselijkheid van deze fusie is kortom twijfelachtig. De mogelijks negatieve effecten op het pluralisme en de diversiteit in de mediamarkt kunnen wel degelijk met meer zekerheid voorspeld worden. In de discussies over Het Mediahuis gaat men – en dit betreft de kern van dit betoog – te snel voorbij aan de fundamentele redenen waarom concentratie van de media problematisch is. Communicatiewetenschappelijk onderzoek is hier nochtans duidelijk over. De media spelen een belangrijke rol in onze democratische samenleving. Ze hebben de taak toe te zien op de wetgevende, uitvoerende en rechtelijke macht. In die zin spreekt men dan ook van de media als 'vierde macht'. Als *watchdog* is het de taak van de media om de verschillende, ook de niet-dominante, meningen en visies in de samenleving

een forum te geven. Concentratie van eigendomsstructuren leidt tot een concentratie van macht en finaal tot minder discussie, minder visies en minder democratie. Dat deze verwevenheid tussen de politieke en mediaklassen onwenselijk is, tonen de voorbeelden van Rupert Murdoch en Silvio Berlusconi overduidelijk aan. Ze verklaren ook waarom de recente ontwikkelingen in de Waalse uitgeverijmarkt zoveel verontwaardiging uitlokken.

Kortom: wat economisch potentieel interessant is (alhoewel dat dus ook genuanceerd moet worden), kan maatschappelijk wel degelijk schadelijk zijn. Die vaststelling gaat niet enkel op voor de media, zo hebben we de laatste jaren helaas al te vaak vastgesteld. Ik wil niet zeggen dat schaalvergroting nooit mag. Fusies in mediamarkten die al gekenmerkt zijn door een hoog niveau van concentratie zijn echter enkel gerechtvaardigd als deze economisch echt noodzakelijk zijn. De voordelen van integratiebewegingen in een al enorm geconcentreerde mediasector moeten bovendien altijd worden afgewogen tegen de mogelijks negatieve gevolgen ervan. Wat dat betreft ontberen we op dit moment elke informatie die een min of meer rationele inschatting van de gevolgen van de samenwerking tussen Corelio en Concentra mogelijk maakt. We tasten dus in het duister, zeker wat betreft mogelijke redactionele synergieën die kunnen plaatsvinden. Uiteraard kan een bedrijf beloven dat er geen titels zullen verdwijnen en dat het aantal journalisten gehandhaafd wordt; maar wat is de waarde van dergelijke beloftes die in het verleden maar al te vaak (ik verwijs onder meer naar de opdoeking van Het Volk) verbroken zijn? Een grondig onderzoek van het College is op dit vlak dan ook meer dan aangewezen.

Pluralisme en diversiteit hebben niet enkel te maken met de structuur van de markt, maar ook met de aard van het aanbod. Het lijkt me meer dan aannemelijk dat de fusie tussen Corelio en Concentra zal leiden tot een inhoudelijke verschraving. Fusies gaan hoe dan ook gepaard met efficiëntie-oefeningen. Deze raken aan het aantal journalisten en dus aan de kwaliteit en diversiteit van het aanbod. Alle redactiestatuten van de wereld kunnen niet verhelpen dat minder journalisten gelijkstaat aan, enerzijds, met weinig mensen meer produceren en, anderzijds, het zoeken van synergieën tussen verschillende titels. Vandaag zien we daar al de kwalijke gevolgen van. Investerings in analyse en diepgravende journalistiek staan onder druk en het zoeken naar synergieën resulteert in de praktijk in meer van hetzelfde in de verschillende krantentitels. Zo neemt bijvoorbeeld De Morgen het sportnieuws uit Het Laatste Nieuws en het economisch nieuws uit De Tijd over.

Ik kan me niet van de indruk ontdoen dat er in deze materie een grote aversie tegen overheidsinterventie lijkt te bestaan. Het feit dat Vlaanderen, samen met Denemarken, de enige plaats in West-Europa is zonder uitgebreide mediaconcentratieregels zal hier zeker voor iets tussen zitten. We zijn echter fout op dat vlak. Indien blijkt dat de creatie van Het Mediahuis schadelijk is voor het pluralisme en de diversiteit in het Vlaamse medialandschap, dan is actie van de mededingsautoriteiten meer dan gerechtvaardigd. Meer nog, indien de mededingsautoriteiten op dit vlak beperkt zijn door het kader van de concurrentieregels – alhoewel Europa het wel degelijk mogelijk maakt rekening te houden met pluralisme – dan moeten we overwegen of we toch ook niet specifieke regels omtrent mediaconcentratie nodig hebben.

Na meer dan 30 jaar van toenemende concentratie in alle Europese mediamarkten is het debat over mediaconcentratie aangaan essentieel. Onderzoek toont hier evenwel aan dat dit blijkbaar moeilijk ligt. De mogelijke gevaren van concentratie voor pluralisme en diversiteit worden steevast geminimaliseerd terwijl de economische opportuniteiten ervan vaak (niet altijd; denk maar aan De Morgen, dat binnen De Persgroep overlevingskansen kreeg) positiever worden voorgesteld dan ze achteraf blijken. Journalisten durven om

evidente redenen niets te schrijven en politici stellen zich vaak te afwachtend op. Wetenschappers hebben op dit vlak dus een belangrijke rol: ze moeten hun nek durven uitsteken om de nodige, kritische vragen te stellen. Dat is één van de taken van academici in een complexer wordende wereld.

Debat is nodig en iedereen moet het aangaan op basis van duidelijke informatie en een realistische inschatting van wat Het Mediahuis eigenlijk echt betekent. Willen we echt van drie naar twee krantengroepen in Vlaanderen? En waar houdt de concentratiebeweging op? Indien we de beweging naar twee krantengroepen of wie weet naar één nog groter mediabedrijf aanvaardbaar vinden, houden we in de toekomst misschien enkel nog de publieke omroep over om een schabouwelijke situatie te corrigeren. En dat kan in een rijke samenleving zoals de onze toch moeilijk de bedoeling zijn.